

Historia Zakładu Karnego w Łowiczu

Historia więziennictwa w Łowiczu sięga 1916 r., kiedy to zakład karny został zbudowany z polecenia niemieckich władz okupacyjnych na mocy zarządzenia Cesarsko – Niemieckiego Naczelnika (Kreischefa) dla powiatu łowickiego i sochaczewskiego. Usytuowano je przy ul. Strzeleckiej (obecnie Kurkowej 4), w miejscu części prywatnych, zabranych bez zgody właścicieli gruntów mieszkańców miasta. Od początku swego istnienia więzienie miało charakter karno – śledczy, tzn. służyło zarówno skazanym prawomocnym wyrokiem sądu, jak i zatrzymanym do dyspozycji prokuratora Sądu Okręgowego w Łowiczu. Do czasu odzyskania przez Polskę niepodległości podległe było organizacyjnie Dyrekcji Więzień przy Cesarsko Niemieckim Urzędzie Głównym Generał-Gubernatora w Warszawie, bezpośrednio zaś dyrekcji więzienia Warszawa -Mokotów.

W listopadzie 1918 r. więzienie w Łowiczu przeszło z rąk niemieckich pod polski zarząd. Pod względem administracyjnym podlegało ono początkowo Wydziałowi Więziennemu, a następnie Sekcji Więziennej przy Ministerstwie Sprawiedliwości. W 1921 r. sekcję przekształcono w Departament Więzienny, a w końcu w Departament Karny, któremu podlegały więzienia i areszty sądowe oraz zakłady wychowawczo-poprawcze na terenie całego kraju. Po utworzeniu w lutym 1919 r. okręgowych dyrekcji więziennych znalazło się pod bezpośrednim zarządem Warszawskiej Okręgowej Dyrekcji Więziennej.

Po 1939 r. na terenie Generalnego Gubernatorstwa organizację administracyjno - gospodarczą więzień oparto na polskich przedwojennych przepisach, przy czym zamiast Departamentu Karnego utworzony został Zarząd Zakładów Karnych z siedzibą w Warszawie. Załoga łowickiego więzienia zachowała polski skład, choć ściśle była podporządkowana rozkazom niemieckich władz. Z relacji ustnych wiadomo, iż część funkcjonariuszy straży więziennej w Łowiczu współpracowała z Armią Krajową, przekazując informacje o uwięzionych i transportach, czy chociażby pomagając w przekazywaniu paczek z żywnością i odzieżą.

Po opuszczeniu Łowicza przez Niemców w styczniu 1945 r. kontrolę nad więzieniem przejęło NKWD i Urząd Bezpieczeństwa. W dniu 8 marca 1945 r. miała miejsce udana bezkrwawa akcja odbicia z łowickiego więzienia dh. Zbigniewa Fereta, ps. "Cyfra", zorganizowana przez grupę 11 harcerzy, członków Szarych Szeregów. Wkrótce po tej akcji władze podjęły decyzję o likwidacji łowickiego więzienia.

Tablicę upamiętniającą nazwiska sześciu funkcjonariuszy ówczesnej straży więziennej - którzy przed wojną, jak i w jej trakcie, pełnili służbę w więzieniu przy ul. Strzeleckiej w Łowiczu, a którzy zostali zamordowani przez radziecką policję polityczną w latach 1939-40 oraz zmarłych w wyniku represji w NKWD-owskim obozie Baskaja na początku 1945 roku w ZSRR - uroczyście odsłonięto w asyście warty honorowej 28 kwietnia 2016 r. na murze obecnie istniejącego Zakładu Karnego w Łowiczu przy ul. Wiejskiej 3, jako naturalnym kontynuatorze przedwojennych tradycji łowickiego więziennictwa.

Obecny Zakład Karny w Łowiczu przy ul. Wiejskiej 3 powstał w 1974 r. jako Ośrodek Zewnętrzny Aresztu Śledczego w Łodzi. Założono go na terenie kolejowym, a osadzeni mieli pracować na rzecz Polskich Kolei Państwowych. Początkowo skazani zamieszkiwali w barakach kolejowych i sami wznosili mury więzienia. Jak podaje kronika zakładu, od 1978 zakład funkcjonuje jako samodzielna jednostka. Jednak formalne utworzenie Zakładu Karnego w Łowiczu nastąpiło wcześniej zarządzeniem nr 22/77 Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 sierpnia 1977 r.

W grudniu 1981 r. w zakładzie powstał ośrodek odosobnienia dla internowanych z Solidarności Mazowska i Ziemi Łódzkiej o czym przypomina tablica pamiątkowa przy wejściu do jednostki.

Od 2000 roku obiekty zakładu zostały przejęte przez Ministerstwo Sprawiedliwości. Do 2009 r. łowicka jednostka była zakładem typu zamkniętego dla recydywistów penitencjarnych. Obecnie jest to zakład typu półotwartego dla recydywistów, obejmujący w sumie osiem pawilonów mieszkalnych, w tym jeden pawilon przeznaczony jest na areszt śledczy oraz jeden dla osadzonych tzw. niesprofilowanych przebywających czasowo w jednostce, a także ambulatorium z izbami chorych. Ponadto w ZK funkcjonuje oddział terapeutyczny dla uzależnionych od środków odurzających lub psychotropowych, a od 1 grudnia 2017 r dodatkowo oddział z przeznaczeniem dla recydywistów penitencjarnych skierowanych do odbywania kary pozbawienia wolności w warunkach zakładu karnego typu zamkniętego o zwiększonym stopniu zabezpieczeń techniczno-ochronnych.